المَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

٣. المُبْتَدأُ

أَقْسَامُ المُبْتَدأ

١. الإِسْمُ أو المُؤَوَّلُ بِهِ المُسْنَدُ إِلَيْهِ المُجَرَّدُ عَنِ العَوَامِلِ اللَّفْظِيَّةِ

1. Lafzi amillerden soyulmuş, işim veya işim tevilindeki müsnedü ileyh.

müsned — müsnedün ileyh
زَيْدٌ قَائِمٌ
mübteda-işim (lafzi amilden soyutlanmış)

müsnedün ileyh — müsned
حَقٌّ أَنَّكَ قَائِمٌ
mübteda-işime müevvel ← قِيَامُكَ (lafzi amilden soyutlanmış)

٢. الصِّفَةُ الوَاقِعَةُ بَعْدَ كَلِمَةِ الإِسْتِفْهَامِ أو النَّفْيِ

2. Nefi ve istfham kelimelerinden sonra gelerek, zahir ismi raf eden sıfat işimleri.

أَقَائِمٌ الزَّيْدَانِ
mübteda-sıfat (işmi fail) ← يَقُومُ manasında — fail ← سَدَّ مَسَدَّ الخَبَر

مَا قَائِمٌ الزَّيْدَانِ
mübteda-sıfat (işmi fail) ← يَقُومُ manasında — fail ← سَدَّ مَسَدَّ الخَبَر

شَرْطُ المُبْتَدأ

أنْ يَكُونَ مَعْرِفَةً

زَيْدٌ قَائِمٌ
mübteda-marife

أو نَكِرَةً مَخْصُوصَةً

وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ
mübteda – nekirayı mahsusa

أحْكَامُ المُبْتَدأ

1. *Mübtedanın atıfsız birden fazla olması caiz değildir.*

زَيْدٌ عَمْرٌو أَنَسٌ قَائِمٌ
✗ ✗

2. *Mübteda da aslolan takdim olması, önde gelmesidir.*

haber — mübteda ✓

3. *Karine olduğu durumlarda mübtedanın hazfi caizdir.*

مَنِ القَائِمُ؟ » زَيْدٌ (القَائِمُ)
haber — mübteda – mahzuf (istifham karinesiyle)

NOT: *Birinci kısım mübtedaya haber gerekir. İkinci nevi mübtedanın haberi yoktur. Fiil manasında olduğundan kendisinden sonra gelen onun failidir ve haberi konumuna geçmiştir. Çünkü mübtedanın haberi cümleyi tamamlayıcı bir unsur olduğu gibi, sıfat (fiil manasında) olan mübtedanın faili de cümleyi tamamlayıcı bir unsur olup, haber yerinde kaim olmuş, haber yerine geçmiştir.*

المَرْفُوعَاتُ

٤. خَبَرُ المُبْتَدأ

Yusuf İslam Dağdelen

تَعْرِيفُ الخَبَرِ

Haber, fiil veya fiilin (istifham ve nefiden sonraki sıfatlar) dışında müsnedü bih olarak, lafzi amillerden soyutlanmış isimdir

زَيْدٌ قَائِمٌ — haber–müsned (lafzi amillerden soyutlanmış)

يَضْرِبُ زَيْدٌ — müsned–lakin fiil

أَقَائِمٌ الزَّيْدَانِ — müsned–lakin fiil manasında

أَحْكَامُ الخَبَرِ

1. Haberin (atıfsuz bir şekilde) birden fazla olması caizdir.

زَيْدٌ قَائِمٌ ضَاحِكٌ ✓ ✓

2. Haber isim veya fiil cümlesi olabilir. Cümle olduğu vakitte kendisini mübtedaya bağlayacak aid (zamir vb.) gerekir.
(Zamiri şenden haber olma durumu hariç)

زَيْدٌ أَبُوهُ قَائِمٌ — haber–isim cümlesi

زَيْدٌ قَامَ أَبُوهُ — haber–fiil cümlesi

قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ — haber–isim cümlesi; mübteda–şan zamiri; raci yok

3. Haber cümlesinden mübtedaya dönen aid'in (zamir vb.) karine durumunda hazfedilmesi caizdir.

Buğday, (ondan) bir ölçek atmış dirhemdir.

البُرُّ الكُرُّ مِنْهُ بِسِتِّينَ دِرْهَمًا — mübteda; haber

4. Haberde aslolan nekira olmasıdır. Lakin bazen marife olarak da gelebilir.

زَيْدٌ قَائِمٌ — haber–nekira

اللهُ إِلَهُنا — haber–marife

5. Haber bir karine (işaret) bulunduğu vakit hazfedilebilir.

أَزَيْدٌ قَائِمٌ أم عَمْرٌو ﴿ زَيْدٌ (قَائِمٌ) — mübteda; haber – mahzuf (istifham karinesiyle)

❗ NOT: Zikredilen yerlerin dışında mübtedanın haberine fa'nın dahil olması caiz olmaz.

المَرْفُوعَاتُ

Yusuf İslam Dağdelen

دخول الفاء في خبر المبتدأ

دخول الفاء واجب

Mübteda أمّا 'dan sonra bulunduğunda haberine fa'nın gelmesi vacip olur, fa harfi iki durum dışında hazfedilmez. (Şiir zarureti - Kavl maddesi gizlendiği vakit)

مَهْمَا يَكُنْ مِنْ شَيْءٍ فَزَيْدٌ مُنْطَلِقٌ » أَمَّا فَزَيْدٌ مُنْطَلِق « أَمَّا زَيْدٌ فَمُنْطَلِقٌ

aslı → yerine kısalık için أمّا 'i şartiyye getirildi

şart-ceza edatı yan yana geldi. ceza edatı (فَ) habere verildi.

mübteda — haber

ضرورة الشعر

أما القتال لا قتال لديكم

فَلا قتال

şiir zarureti vezni bozulmasın diye

إضمار القول

فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكَفَرْتُمْ

فَيُقَالُ لَهُمْ أَكَفَرْتُمْ

mukadder kavl

❗ NOT: إنَّ - أَنَّ ve لَكِنَّ kelimeleri zikredilen (14 yerdeki) mübteda üzerine dahil olduğunda bu mübtedanın haberine fa'nın dahil olması yine caizdir. Ancak bu üçü dışında mübteda ve habere dahil olan diğer nevasıhlar zikredilen mübtedaya dahil olurlarsa, haberine fa'nın dahil olması caiz olmaz.

قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ

mübteda mevsuf — i. mevsul — fiil - sıla — sıfat

دخول الفاء جائز

Mübteda aşağıda zikredilen lafızlardan biri olursa, haberine fa'nın dahil olması caiz olur:

1. Mübteda fiil ile sılalanmış ismi mevsul olursa:

الذي يأتيني فله درهم

mübteda-ismi mevsul — fiil - sıla

2. Mübteda zarf ile sılalanmış ismi mevsul olursa:

الذي في الدار فله درهم

mübteda-ismi mevsul — zarf - sıla

3. Mübteda fiil ile sılalanmış ismi mevsul ile sıfatlanmış olursa:

الرجل الذي يأتيني فله درهم

mübteda mevsuf — i. mevsul — fiil - sıla — sıfat

4. Mübteda zarf ile sılalanmış ismi mevsul ile sıfatlanmış olursa:

الرجل الذي في الدار فله درهم

mübteda mevsuf — i. mevsul — zarf - sıla — sıfat

NOT: Zikredilen yerlerin dışında mübtedanın haberine fa'nın dahil olması caiz olmaz.

المَرْفُوعَاتُ

دخول الفاء جائز

Yusuf İslam Dağdelen

5. Mübteda fiil ile vasıflanmış nekira isim olursa:

رجل يأتيني فله درهم

fiil – sıfat | mübteda–nekira isim mevsuf

6. Mübteda zarf ile vasıflanmış nekira isim olursa:

رجل في الدار فله درهم

zarf – sıfat | mübteda–nekira isim mevsuf

7. Mübteda fiil ile sılalanmış ismi mevsule muzaf olursa:

غلام الذي يأتيني فله درهم

fiil – sıla | i. mevsul m.ileyh | mübteda–muzaf

8. Mübteda zarf ile sılalanmış ismi mevsule muzaf olursa:

غلام الذي في الدار فله درهم

zarf – sıla | i. mevsul m.ileyh | mübteda–muzaf

9. Mübteda fiil ile sılalanmış ismi mevsulun mevsufuna muzaf olursa:

غلام الرجل الذي يأتيني فله درهم

fiil – sıla | i. mevsul (sıfat) | mevsuf m. ileyh | mübteda–muzaf

10. Mübteda zarf ile sılalanmış ismi mevsulun mevsufuna muzaf olursa:

غلام الرجل الذي في الدار فله درهم

zarf – sıla | i. mevsul (sıfat) | mevsuf m. ileyh | mübteda–muzaf

11. Mübteda fiil ile vasıflanmış nekira isme muzaf olursa:

غلام رجل يأتيني فله درهم

fiil – sıfat | mevsuf m. ileyh | mübteda–muzaf

12. Mübteda zarf ile vasıflanmış nekira isme muzaf olursa:

غلام رجل في الدار فله درهم

zarf – sıfat | mevsuf m. ileyh | mübteda–muzaf

13. Mübteda müfret isim (cümle olmayan) ile vasıflanmış nekiraya izafe edilen كل lafzıyla kullanılırsa:

كل رجل عالم فله درهم

muzaf | nekira–mevsuf m. ileyh | sıfat (müfred)

14. Mübteda aslen sıfatlanmamış nekiraya izafe edilen كل lafzıyla kullanılırsa:

كل رجل فله درهم

muzaf | sıfatlanmamış nekira m. ileyh